

S'acaba la crisi?

Les botigues d'alimentació, en general, venen més que l'any passat en aquesta època. Les gasolineres han notat un augment del consum de gas-oil. Continua havent-hi suspensions de pagaments, però ni punt de comparació amb les que hi havia en els moments més durs de la crisi. Els nous hotels de Barcelona, per primera vegada després dels Jocs Olímpics, comencen a trobar un sentit a la vida. També es venen més cotxes que a començament del 93. Els fabricants tèxtils exporten molt més que mai (no exportaven gaire) i els elaboradors de cava tornen a exportar com en els bons temps. S'ha acabat la crisi?

Hi ha opinions per a tots els gustos, i totes sembla que tinguin raó. D'entrada, ningú no creu que s'hagi acabat la crisi, però s'ha de veure què s'entén per crisi. Si parlem de recessió econòmica, la caiguda de l'activitat i

La reactivació de l'activitat econòmica i del consum poden fer creure que som a la sortida del túnel. Però cal analitzar totes les variables abans de llançar les campanes al vol.

del consum, això sí que podria acabar-se aviat. Les estadístiques publicades aquestes últimes setmanes són millors que no pas les que es publicaven uns mesos abans.

La devaluació, la mare dels ous. "Es nota més animació —comenta Salvador Gassull, cap de vendes d'un gran hotel de Barcelona de la generació del 92—. Ara bé, encara no podem dir si és perquè sortim de la crisi o perquè els clients d'altres hotels més cars vénen al nostre..."

L'opinió de Pedro Fontana, ex-encarregat de l'allotjament durant els Jocs, que l'alcalde Pasqual Maragall ha fixat perquè "animi" el sector turístic de la ciutat, és que les devaluacions de la pesseta durant tot l'any passat han convertit els preus dels hotels espanyols en molt més atractius que no fa dos anys, i que la qualitat del servei probablement ha millo-

RAFA GIL

La baixada dels tipus d'interès ha afavorit el moviment de diners. Demanar un crèdit és més barat.

rat, perquè no fa gaire era l'única manera d'atreure clients.

De fet, el que passa és que la devaluació de la pesseta ha afavorit directament o indirectament quasi tots els sectors de l'economia catalana. No són només els hotels; si els fabricants tèxtils o els elaboradors de cava venen més a l'estranger és precisament per això, perquè els preus dels seus productes són molt més interessants que no pas abans per als estrangers. I si les empreses d'altres rams han augmentat últimament les seves vendes al mercat interior és, precisament, perquè els productes importats ja no surten a compte.

I la baixada dels tipus. L'altre gran triomf ha estat la baixada espectacular dels tipus d'interès, de tots els tipus d'interès.

Fins i tot, algunes entitats han començat a abaixar els tipus amb què penalitzen els descoberts bancaris. Aquesta baixada del "preu del diner" ha aconseguit que, finalment, s'animi la concessió de crèdits per part de bancs i caixes. Les consignes de màxima precaució a l'hora de deixar diners als clients s'han relaxat en moltes entitats, fins i tot en les més conservadores.

Tot plegat ha fet que els consumidors vegin l'horitzó més clar que no temps enrere i s'han deixat anar una mica. Molta gent diu que s'ha atipat de veure-ho tot negre. I torna a les botigues. Una prova evident és que les vendes en alimentació de les grans superfícies han augmentat considerablement aquestes últimes setmanes, en comparació amb l'any passat. I això que, en temps de crisi, el menjar és l'últim que en pateix, perquè la gent no s'està d'anar a ca l'adroguer o al mercat. Per aquesta mateixa raó, que les vendes augmentin és un senyal immillorable.

Més teca i mes anuncis. El sector alimentari és un termòmetre molt precís sobre la situació econòmica, perquè només s'immunta quan de debò passen coses greus. El director general del gegant alimentari Agrolimen (Gallina Blanca), Jaume Tomàs, explicava l'altre dia a un grup selecte d'empresaris i economistes que "la indústria alimentària no nota tant com altres les crisis econòmiques. El pitjor any que recordo és l'any passat, que les vendes van baixar un 2%, quan les dels fabricants de cotxes van baixar un 25%!" Per això mateix, la tendència a recuperar el nivell de vendes anterior que ara es nota és tranquil·litzadora.

Hi ha altres coses que recuperen to. Per als periodistes i per a tothom qui ha treballat en el sector dels mitjans de comunicació, les confessions de Lluís Bassat, president de l'agència de publicitat Bassat, Ogilvy & Mother, són reconfortants: "Ara ja tenim coman-

La pesseta perd valor

FONT: BANC D'ESPANYA

des dels nostres clients per a la tardor, com era normal abans, però és que l'any passat aquesta anticipació es va perdre i només teníem encàrrecs a curt termini".

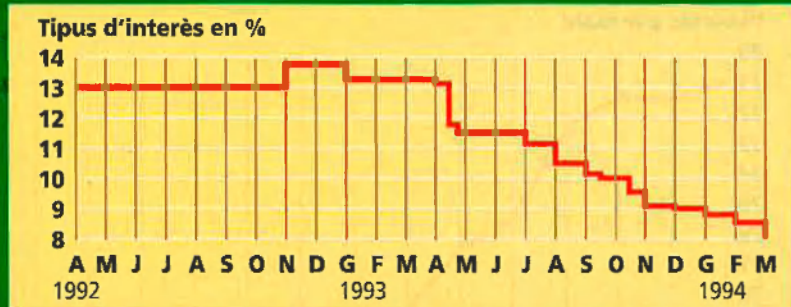
Mai més com abans. Així, per tant, tot comença a ser com abans? Ni parlar-ne. Mai més res no tornarà a ser com abans. Els empresaris, els sindicalistes i els polítics ho saben prou bé, però del que no estan tan segurs és de com seran les coses d'ara endavant.

En primer lloc hi ha la realitat tossuda de l'atur, que no ha arribat a extrems dramàtics gràcies als sistemes de protecció social, però que no té perspectives de baixar en els anys vinents. La incorporació de les noves tecnologies a les fàbriques, magatzems, bancs i botigues, "expulsa" treballadors de les empreses més de pressa que no l'economia és capaç d'assimilar. Per això, i per la incorporació de la dona al món del treball, mai no s'havia arribat als nivells d'atur actuals, i els pronòstics són que continuarà creixent. Una perspectiva que algun polític, com Jordi Pujol no fa gaires dies, ja ha avisat que pot provocar greus tensions socials.

De totes maneres, ara, de cara a l'estiu, i ajudat per una bona temporada turística, el nivell d'ocupació augmentarà temporalment fins a la tardor. Però després hi tornarem a ser.

No hi ha manera de sortir d'aquest cercle vicis? És molt difícil, perquè quasi cada sector de l'economia passa la seva crisi particular, més o menys aguda, que porta com a conseqüència reduccions de plantilla i tancaments d'empreses. A més, desgraciadament, ara es demostra que la venda de moltes indústries catalanes i valencianes a multinacionals estrangeres és un perill potencial en

El diner és més barat

FONT: BANC D'ESPANYA

temps de crisi, perquè les fa menys resistent a les dificultats. Les decisions de retallar llocs de treball o de tancar fàbriques es poden prendre amb més facilitat, o amb menys escrúpols, com es vulgui dir.

Les últimes setmanes, els casos de Suzuki i de Gillette, tots dos a Andalusia, han fet posar els cabells drets a tothom.

Si la "deserció" de les multinacionals es generalitzés, no hi hauria reactivació del consum ni romanços. A Catalunya, el fantasma de l'austriac Ferdinand Piëch, president de la multinacional alemanya Volkswagen, ja plana sobre els barris obrers del Baix Llobregat, on viuen la majoria dels treballadors de la Seat i de les empreses proveïdores...

Per què "se'n van" les multinacionals? L'explicació d'aquesta actitud de les multinacionals és complicada, cada una és un cas diferent, però en general els empresaris coincideixen en moltes de les opinions. Lluís Bassat considera que, ara, "fabricar a Sevilla, Berlín o Londres és el mateix". Però avisa, parlant de Gillette, que aquí hi ha hagut fa poc una vaga general i que els nivells d'absentisme dels treballadors de Sevilla són més alts que no en altres llocs d'Europa. Un altre inconvenient, com els patrons no es cansen de repetir, és que els salaris espanyols són massa alts en relació amb els de països de la competència (Àsia, Marroc, Portugal, Escòcia...). I en canvi -diuen- no s'arriba en general als nivells de productivitat de països amb salaris similars als d'aquí.

Molt bé. Doncs ara suposem per un moment que la reforma laboral del Govern espanyol i les reconversions industrials arriben a resoldre aquests problemes. I que hi ha mà d'obra qualificada a bon preu per donar i per vendre.

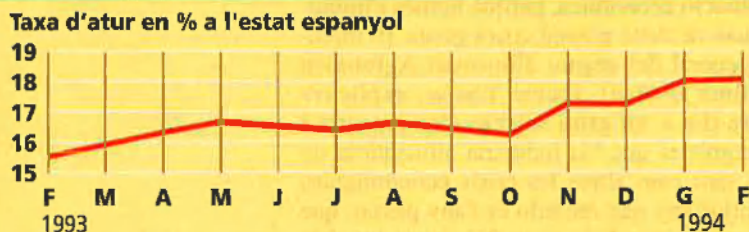
Primerament, això no exclouria pas que els països europeus amb problemes similars també els haguessin resolts, i per tant continuaria essent difícil "d'atrapar-los". A més, els països en vies de desenvolupament tenen cada vegada una força de treball més formada,

més productiva i, per tant, més interessant a ulls de les multinacionals. A part, difícilment arribaran a cobrar els salaris que es cobren a Europa. Més inconvenients; a partir del 1995, any en què entrarà en vigor el nou acord per a eliminar les barreres comercials a tot el món (la Ronda Uruguai del GATT), serà encara més atractiu de fabricar al Marroc, a Indonèsia o a Tailàndia i de vendre a Europa... Com es pot acabar la crisi, així?

Es pot sobreviure. Al Principat, al País Valencià, a les Balears, hi ha indústries que han trobat la seva manera, en el seu sector, en el seu mercat, de plantar cara a les importacions dels països competidors. Dos exemples molt clars i recents són els fabricants de joguines i del tèxtil. Després de llargues crisis (llarguíssimes en el cas del tèxtil), ja han tancat quasi totes les empreses que no han pogut aguantar la situació, les que no tenien res a fer, i han sobreviscut o han nascut empreses que es dediquen a allò que saben fer millor que els competidors asiàtics (joguines que no funcionin a base de xips, per exemple, o roba de moda...). Han posat la tecnologia, els salaris, els costos i les xarxes de distribució al nivell que calia per adaptar-se a les noves circumstàncies.

En el sector alimentari també hi ha molts casos d'empreses competitives que "donen exemple" (Agrolimen mateix, Nutrexpa, Avidesa, Codorniu i Freixenet, Chupa-chups, Farggi...). És a dir, que de la mateixa manera que hi ha empreses condemnades al fracàs a l'hora de competir, n'hi ha de condemnades a l'èxit, si continuen encertant el camí. Fins i tot en sectors que semblaven vedats a les empreses d'aquí. No fa gaire, el Banc de Sabadell anunciava l'èxit aconseguit amb un pro-

L'atur continua augmentant

Persones aturades (a 31 de desembre)	1991	1992	1993
Illes Balears	51.668	51.059	51.735
Principat de Catalunya	270.354	278.359	355.816
País Valencià	253.453	265.077	299.365
Estat espanyol	2.329.258	2.360.309	2.705.843

FONT: INEM

jecte informàtic que ha durat sis anys, en col·laboració amb una empresa de Madrid, Optical Research. Consisteix a desenvolupar un lector òptic capaç de "llegir" i processar les dades de 3.600 rebuts, talons o lletres, de formats no homologats, cada hora. L'aparell, de gran utilitat per a les empreses del sector financer, és únic al món i els pares de l'invent creuen que es vendrà com els xurros al preu de 100 milions de pessetes cadascun.

Una crisi diferent. Fins ara, quan el producte interior brut (PIB) –el valor de tots els béns i serveis que es produïa en un país al cap de l'any– creixia respecte a l'any anterior, es deia que la cosa anava bé. I quan disminuïa, es deia que hi havia recessió. Encara es fan servir aquestes paraules. La recessió –"la crisi" en el llenguatge del carrer– sempre s'acabava un dia o altre. Aquesta també s'acabarà, perquè el PIB tornarà a créixer; diuen que aquest any mateix. Però el creixement econòmic no aconseguirà que hi hagi feina per a tothom. Perquè és una crisi diferent.

Mai més no tornarà a ser com abans. És com si no se sabés quan s'ha d'anunciar oficialment el final de la crisi i que la gent s'ho cregui. Jaume Tomàs dona algunes claus de com canvien les coses: "Es produeixen canvis estructurals molt més importants per a les empreses que no pas l'evolució del PIB". Per a aquest dirigent veterà, la indústria alimentària veu condicionat el seu futur per l'envelliment progressiu de la població (la gent gran no menja igual que la gent jove), el treball de la dona (si la dona treballa fora de casa, la família menja diferent que no pas si treballa a casa), la desarticulació familiar dels àpats (cadascú menja una cosa diferent i a hores diferents)...

Igualment, la concentració de les grans decisions de compres en unes poques empreses distribuïdores, les cadenes d'hípers, afegeix dificultats als fabricants, que cada vegada depenen més dels distribuïdors. Segons Jaume Tomàs, a l'estat espanyol el 80% del volum de vendes de la indústria alimentària depèn de només 20 o 25 departaments de compres, i si continua la concentració de les empreses distribuïdores acabaran essent només 15 a tot Europa d'aquí a pocs anys.

Sense por d'exagerar, es pot dir, per tant, que quinze multinacionals de la distribució decidiran el futur de totes les empreses europees del sector alimentari, que no podran badar si no volen que la indústria dels països en vies de desenvolupament els prenguin el lloc. I aquest cas particular de la indústria de l'alimentació segur que és similar –salvades les distàncies– al dels altres sectors de l'economia catalana o valenciana. Ni el sector turístic, que s'ha basat molts anys en el sol i la

platja, no s'escapa de la brutal competència dels països exòtics, on els *tour operators* poden enviar-hi els turistes amb més facilitats de transports que mai i a preus rebentats.

Cada vegada més pobres? Tot plegat fa que la situació econòmica depengui més que mai de factors impossibles de controlar, molts dels quals són conseqüència directa de la llibertat de comerç, de la circulació de capitals i, cada vegada més, de la circulació de persones. Els governs dels estats van a remolc dels canvis econòmics i estructurals, sense poder preveure'ls, i moltes vegades

Les exportacions animen l'economia

Exportacions (en milions de pessetes)	1991	1992	1993
Illes Balears	63.582	42.608	56.480
Principat de Catalunya	1.493.734	1.662.792	1.987.405
País Valencià	1.029.218	1.036.848	1.166.147
Estat espanyol	6.225.670	6.605.667	7.982.704

FONT: MINISTERI DE COMERÇ

sense poder defensar adequadament la pròpia economia. El poder de les grans corporacions multinacionals s'ha revelat superior al poder polític, que només actua en el marc petit i limitat de l'estat.

A sobre, el model de consum dels països occidentals es trasllada als països en vies de desenvolupament "sense paracaigudes", amb risc de provocar problemes ecològics de conseqüències econòmiques irreversibles. Un alt directiu d'una empresa d'electrodomèstics comentava esgarriat que, si cada família xinesa consumís tanta aigua com una família europea (dutxa, rentadora, etc.), no hi hauria aigua suficient a la Xina, que ja en consumeix molta per a l'agricultura.

La crisi de l'anomenat estat del benestar ha afegit llenya al foc. En el futur, els ciutadans dels països occidentals, potser no tan protegits com ara ni tan ben pagats com ara, ens assemblarem cada vegada més als ciutadans dels països en vies de desenvolupament, que, com és de justícia, cada vegada cobraran més per la feina i rebran més protecció social. Convertir la bola del món en un sol mercat per força haurà de servir per a reduir distàncies entre països rics i pobres. S'haurà produït una mena d'estranya "solidaritat passiva" entre els pobles, no decidida democràticament, sinó pel destí, o per les multinacionals, o qui sap per qui...

Ningú no sap ben bé com en sortirem, d'aquesta crisi, i ja volen que s'acabi?

Jordi Fortuny